

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

пр-кт Берестейський, 10, м. Київ, 01135, тел. (044) 481-32-21, факс (044) 481-47-96
E-mail: mon@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

Керівникам департаментів (управлінь) освіти і науки обласних, Київської міської військових (державних) адміністрацій, закладів вищої та фахової передвищої освіти, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України

Про стан пожежної та техногенної безпеки на об'єктах освіти у 2023 році

Шановні колеги!

Міністерством освіти і науки України (далі – МОН) на виконання пункту 4 розділу I Правил пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України, що затверджені наказом МОН від 15.08.2016 № 974, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 8 вересня 2016 р. за № 1229/29359, проведено аналіз стану пожежної та техногенної безпеки на об'єктах освіти, що належать до сфери управління МОН та обласних, Київської міської військових (державних) адміністрацій, за 2023 рік.

У зв'язку із введенням воєнного стану 24 лютого 2022 р., строк дії якого продовжено Указом Президента України від 6 листопада 2023 р. № 734/2023, заходи державного нагляду (контролю) за станом виконання вимог Кодексу цивільного захисту України та інших законодавчих та нормативно-правових актів у сфері цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки у закладах освіти у 2023 році не здійснювалися.

За оперативною інформацією центральних органів виконавчої влади та інших державних органів, до сфери управління яких належать заклади освіти, органів управління освітою обласних та Київської міської військових (державних) адміністрацій з початку широкомасштабного вторгнення російської федерації на територію України внаслідок воєнних дій станом на 31.12.2023 було зруйновано 380 та пошкоджено 3429 закладів освіти, що становить 12,56% від загальної кількості закладів освіти.

МОН № 1/2042-24 від 06.02.2024

Підписав: Лісовий Оксен Васильович

Сертифікат: 3FAA9288358EC00304000000ED323600C71DB500

Дійсний: з 22.03.2023 0:00:00 по 21.03.2025 23:59:59

Навіть без урахування наслідків воєнних дій по освітній інфраструктурі, а також організації освітнього процесу в частині закладів освіти за дистанційною формою результати аналізу річних звітів про пожежі, що сталися у 2023 році, свідчать про значну кількість пожеж на об'єктах закладів освіти державної та комунальної форми власності, що належать до сфери управління МОН та місцевих органів виконавчої влади.

У 2023 році сталося 26 пожеж (без урахування пожеж, що виникли внаслідок воєнних дій), що тільки на 2 пожежі менше ніж у 2022 році, а збитків державі нанесено на 7,776 млн грн, що в 1,7 разів менше ніж у 2022 році. Внаслідок пожеж на об'єктах освіти було травмовано 12 осіб, у тому числі 6 дітей дошкільного віку. Найбільша кількість пожеж виникла на об'єктах освіти у м. Києві (загалом 8 пожеж, збитків на 2,15 млн грн), а найбільше збитків нанесено внаслідок двох пожеж у Харківській області на 4,1 млн грн.

Найбільш поширеними причинами виникнення пожеж на об'єктах освіти, як й у попередні роки, залишається несправність устаткування (45 %) та невстановлені причини (22 %), а також підпали (22 %).

Значне збільшення кількості пожеж спостерігається у період ускладнення погодних умов та низьких температур повітря, що виникають внаслідок експлуатації несправних приладів опалення та саморобних нагрівальних приладів.

Відповідно до частини третьої статті 55 Кодексу цивільного захисту України забезпечення пожежної безпеки покладається на власника (власників) земельної ділянки та іншого об'єкта нерухомого майна або наймачів (орендарів) земельної ділянки та іншого об'єкта нерухомого майна, якщо це обумовлено договором найму (оренди), а також на керівника (керівників) суб'єкта господарювання.

Пунктом 5 Правил пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України, затверджених наказом МОН від 15.08.2016 № 974, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 08 вересня 2016 р. за № 1229/29359 (далі – Правила), визначено, що забезпечення пожежної безпеки в закладах та установах покладається на їх власників або уповноважені ними органи, керівників (ректори, директори, начальники, завідувачі), керівників структурних підрозділів (факультети, кафедри, лабораторії, навчальні кабінети, цехи, склади, бібліотеки, архіви, майстерні тощо) відповідно до законодавства.

З метою посилення пожежної та техногенної безпеки, попередження надзвичайних ситуацій на об'єктах закладів освіти (у тому числі гуртожитків), підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління МОН та обласних, Київської міської військово-адміністративних (державних) адміністрацій (далі – заклади та установи), пропонується:

провести ретельну перевірку приміщень об'єктів освіти (навчальних корпусів, майстерень, лабораторій, складів, гуртожитків тощо) у тому числі й на предмет використання несправних приладів опалення та саморобних нагрівальних приладів, при цьому звернути особливу увагу на об'єкти (будівлі) закладів освіти, де організовується або забезпечується освітній процес у звичайному режимі «офлайн»;

забезпечити наявність справних первинних засобів пожежогасіння відповідно до норм, що визначені Правилами експлуатації та типовими нормами належності вогнегасників, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 15.01.2018 № 25, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 23 лютого 2018 р. за № 225/31677, в першу чергу в приміщеннях та будівлях, де організовується або забезпечується освітній процес у звичайному режимі, а також в об'єктах фонду захисних споруд цивільного захисту;

вжити додаткових заходів щодо неухильного дотримання Правил та протипожежного режиму в будівлях і приміщеннях, у тому числі в об'єктах фонду захисних споруд цивільного захисту, а також на території закладів та установ;

організувати проведення планових практичних занять та тренувань з відпрацюванням заходів з евакуації, а також перевіркою систем оповіщення та управління евакуацією людей;

перевірити знання загальної інструкції з пожежної та техногенної безпеки у працівників охорони, вахтерів та працівників чергових служб закладів та установ з питань здійснення контролю за додержанням протипожежного стану, огляду територій й приміщень, порядку знеструмлення електромережі та дій у разі виявлення пожежі, спрацювання засобів автоматичної пожежної сигналізації та оповіщення людей;

ужити відповідних заходів реагування на факти порушень чи невиконання посадовими особами встановленого протипожежного режиму, вимог правил пожежної та техногенної безпеки.

Вважати організацію, а також забезпечення пожежної та техногенної безпеки одним із першочергових завдань керівників усіх рівнів, а виконання протипожежних заходів тримати на постійному контролі.

Додаток: на 7 арк.

З повагою

Міністр

Оксен ЛІСОВИЙ

Віталій Міщенко, 287 89 27

АНАЛІЗ

стану пожежної та техногенної безпеки на об'єктах освіти, що належать до сфери управління МОН та обласних, Київської міської військових (державних) адміністрацій, за 2023 рік

1. Характеристика забезпеченості пожежної та техногенної безпеки об'єктів освіти

Результати перевірок органами державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки свідчать про те, що незважаючи на здійснені адміністраціями закладів освіти заходи, їх стан пожежної та техногенної безпеки потребує значного покращення.

У зв'язку із введенням воєнного стану 24 лютого 2022 року заходи державного нагляду (контролю) за станом виконання вимог Кодексу цивільного захисту та інших законодавчих та нормативно-правових актів у сфері цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки у закладах освіти протягом 2022/23 навчального року ДСНС не здійснювалися.

Разом з цим територіальними органами ДСНС на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2023 р. № 370-р «Про затвердження Плану основних заходів цивільного захисту на 2023 рік» у період з липня по вересень 2023 року здійснено комісійні обстеження стану пожежної безпеки закладів освіти до нового 2023/24 навчального року незалежно від форми власності та підпорядкування.

За результатами обстежень виявлено 149,199 тис. порушень, з яких більше 71 тис. порушень не усунуто з попередніх перевірок.

У 16,887 тис. закладах освіти відсутні, несправні або не обслуговуються автоматичні системи протипожежного захисту. У 3,645 тис. закладах відсутнє або несправне зовнішнє протипожежне водопостачання. У 1,282 тис. відсутнє або несправне внутрішнє протипожежне водопостачання.

Потребують заміни або ремонту систем електропостачання у 2,632 тис. будівлі. У 1,959 тис. будівлях необхідно перепланувати або привести в належний стан шляхи евакуації. Необхідно забезпечити згідно норм належності первинними засобами пожежогасіння 2,701 тис. будівлю.

З метою приведення у належний протипожежний стан закладів освіти ДСНС за результатами комісійних обстежень до органів влади та органів місцевого самоврядування надіслано 6,93 тис. інформацій щодо протипожежного стану (захисту) об'єктів закладів освіти, подано та прийнято 1,347 тис. відповідних рішень комісій з питань ТЕБ та НС, проведено 53,755 тис.

протипожежних інструктажів та охоплено 1 352,72 тис. учасників освітнього процесу.

У зв'язку з воєнними діями та постійними обстрілами, комісійні обстеження не проводились в Донецькій, Луганській, Херсонській та Миколаївській областях. Також не створювалися комісії у закладах освіти, які будуть функціонувати у дистанційному режимі це – 4,407 тис. закладів освіти від запланованих до перевірки.

Разом з цим одним з основних заходів щодо забезпечення пожежної безпеки під час проведення освітнього процесу є виконання пунктів припису про усунення порушень вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки за результатами попередніх перевірок.

У 2023 році у зв'язку із широкомасштабним вторгненням російської федерації на територію України роботу адміністрацій закладів освіти щодо покращення стану пожежної та техногенної безпеки закладів освіти було сповільнено.

Для виявлення пожежі на ранній стадії та її ліквідації, вчасної евакуації та захисту життя і здоров'я людей, збереження майна заклади освіти повинні обладнуватися системою пожежної сигналізації, системою оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей, системою централізованого пожежного спостереження (вивід сигналу про пожежу на пульт централізованого пожежного спостереження) згідно з вимогами пункту 7 табл. А.1 дод. А та дод. Б ДБН В.2.5-56:2014 «Системи протипожежного захисту» та пункту 1.2 глави 1 розділу V Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом МВС від 30.12.2014 № 1417, що зареєстровано у Міністерстві юстиції України 05 березня 2015 року за № 252/26697.

Більшість закладів освіти державної та комунальної форми власності, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління МОН та обласних, Київської міської військових (державних) адміністрацій, розташовані в старих будівлях, в яких на час введення в експлуатацію проєктною документацією відповідно до державних будівельних норм не було передбачено наявність автоматичних систем пожежної сигналізації, оповіщення про пожежу та керування евакуаванням людей, а електричні мережі не були розраховані на високі навантаження із застосуванням обладнання, комп'ютерів і т.і., що вимагає сучасні підходи до організації освітнього процесу. Виникає необхідність повної, або часткової заміни електричної мережі та встановлення сучасних електричних запобіжників.

Робота керівників закладів освіти та органів управління освітою на місцях щодо удосконалення евакуаційних заходів та скороченню термінів їх проведення планується та проводиться відповідно до річних планів основних заходів цивільного захисту (практичне тренування з евакуації на випадок виникнення пожежі, що проводиться кожним закладом освіти двічі на рік, крім того, одне об'єктове тренування з питань цивільного захисту, що проводиться закладом вищої та фахової передвищої освіти за окремим планом).

У всіх закладах освіти організовано проведення занять з питань пожежної безпеки, запобігання ризикам, пов'язаним із вибухонебезпечними чи

підозрілими предметами, та з правил поводження з такими предметами, практичних тренувань щодо дій у разі оголошення сигналу «Повітряна тривога», загрози виникнення надзвичайної ситуації, пожежі, терористичного акту.

Разом з цим МОН спільно з МВС та ДСНС активно бере участь у пілотному проєкті «Спеціаліст з безпеки в освітньому середовищі» щодо виявлення негативних ризиків та шкідливих явищ у дитячому середовищі, запобігання порушень Правил пожежної безпеки і запобігання пожежам від дитячих пустощів з вогнем, профілактики вчинення правопорушень в освітньому середовищі та інших заходів щодо їх усунення, що впливає на підвищення рівня обізнаності щодо заходів безпеки усіх учасників освітнього процесу та є ефективною складовою превентивних заходів.

Так у рамках взаємодії та проведенні спільних заходів зі спеціалістами з безпеки в освітньому середовищі з початку впровадження цього проєкту розроблено і узгоджено 253 плани заходів щодо покращення стану забезпечення безпеки учасників освітнього процесу, проведено 1,313 тис. спільних інформаційно-просвітницьких заходів для педагогічних працівників з питань забезпечення безпеки в освітньому середовищі (наради, конференції тощо), 2,408 тис. спільних превентивних заходів з дітьми (лекції, уроки, інтерактивні заняття тощо) з основ безпеки життя, працівниками територіальних органів ДСНС у межах повноважень надано 2,158 тис. консультацій та взято участь в організації безпеки під час проведення 855 масових заходів у закладах освіти.

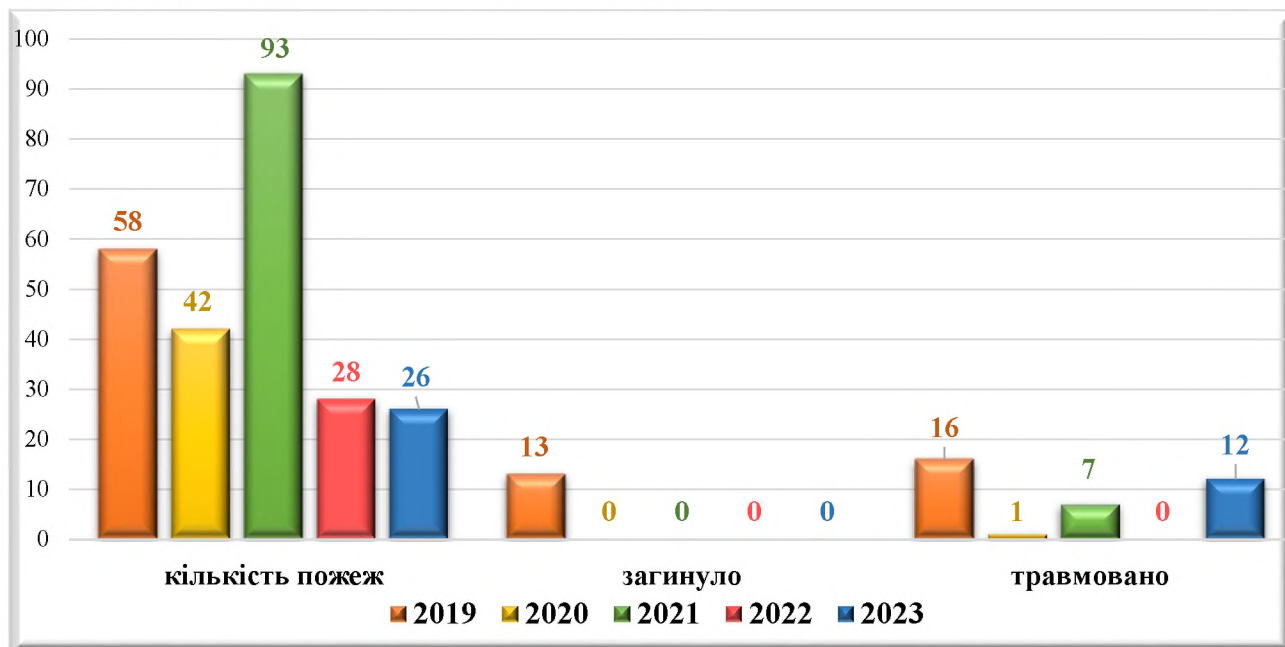
Відповідно до частини третьої статті 55 Кодексу цивільного захисту України забезпечення пожежної безпеки покладається на власника (власників) земельної ділянки та іншого об'єкта нерухомого майна або наймачів (орендарів) земельної ділянки та іншого об'єкта нерухомого майна, якщо це обумовлено договором найму (оренди), а також на керівника (керівників) суб'єкта господарювання.

Пунктом 5 Правил пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України, затверджених наказом МОН від 15.08.2016 № 974, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 08 вересня 2016 р. за № 1229/29359 (далі – Правила), визначено, що забезпечення пожежної безпеки в закладах та установах покладається на їх власників або уповноважені ними органи, керівників (ректори, директори, начальники, завідувачі), керівників структурних підрозділів (факультети, кафедри, лабораторії, навчальні кабінети, цехи, склади, бібліотеки, архіви, майстерні тощо) відповідно до законодавства.

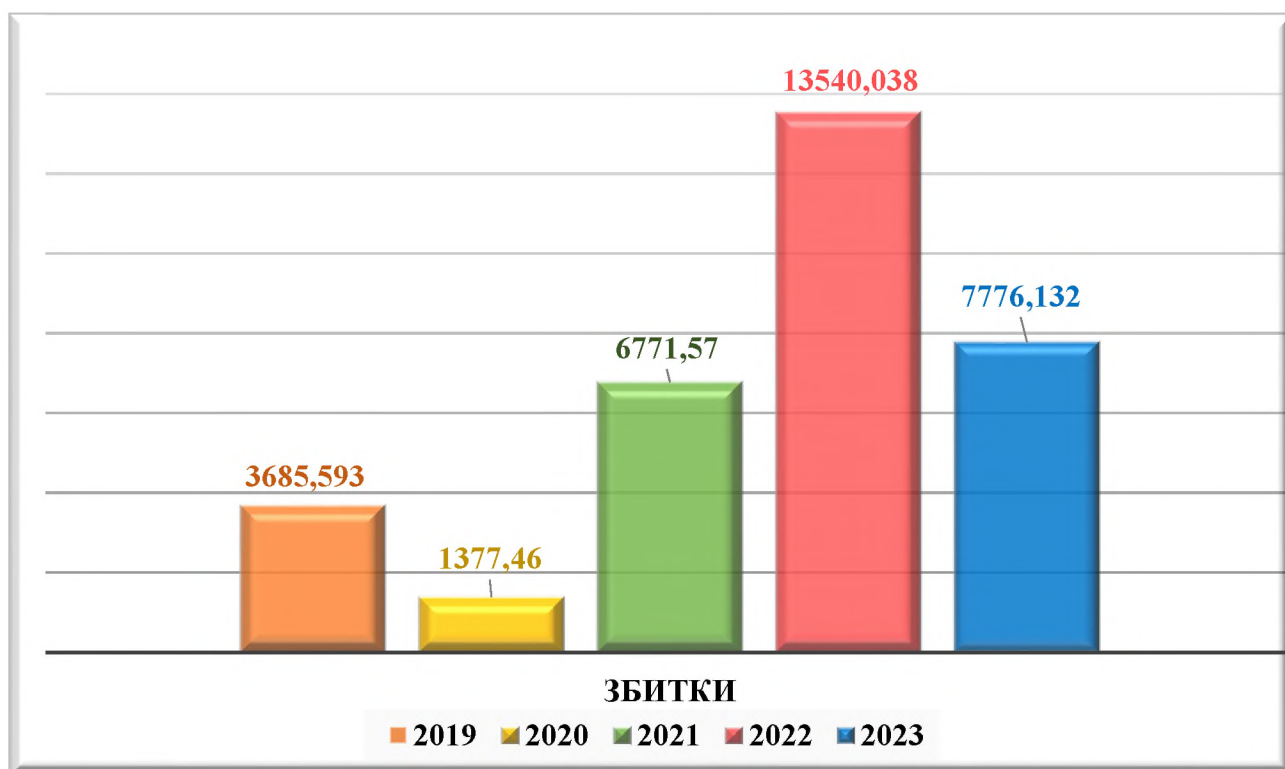
2. Наслідки не виконання завдань забезпечення пожежної та техногенної безпеки об'єктів освіти

За оперативною інформацією МОН за період **2019 – 2023 років** у закладах освіти державної та комунальної форми власності, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління МОН та обласних, Київської міської військових (державних) адміністрацій, **сталось 247 пожеж, загинуло 13 осіб та було травмовано 36 осіб** (Діаграма 1). Збитків державі за п'ять років нанесено близько **33,151 млн. грн** (Діаграма 2).

У 2023 році сталося 26 пожеж (без урахування пожеж, що виникли внаслідок воєнних дій), що тільки на 2 пожежі менше ніж у 2022 році, а збитків державі нанесено на 7,776 млн. грн, що в 1,7 раз менше ніж у 2022 році. Внаслідок пожеж на об'єктах освіти було травмовано 12 осіб, у тому числі 6 дітей дошкільного віку. Найбільша кількість пожеж виникла на об'єктах освіти у м. Києві (загалом 8 пожеж, збитків на 2,15 млн. грн), а найбільше збитків нанесено внаслідок двох пожеж у Харківській області на 4,1 млн. грн.

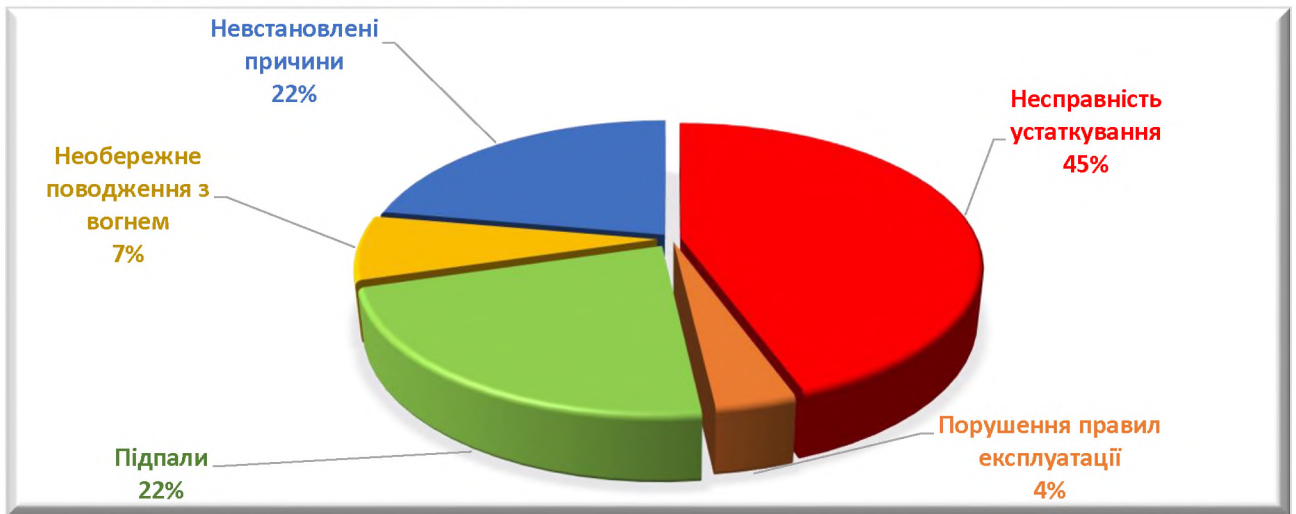

Діаграма 1. Порівняльний аналіз пожеж, що сталися на об'єктах освіти

Діаграма 2. Порівняльний аналіз збитків від пожеж, що сталися на об'єктах освіти, тис. грн.

Найбільш поширеними причинами виникнення пожеж на об'єктах освіти, як й у попередні роки, залишається несправність устаткування, невстановлені причини та підпали. (Діаграма 3).

Діаграма 3. Причини виникнення пожеж на об'єктах закладів освіти у 2023 році

3. Щодо вирішення проблемних питань пожежної та техногенної безпеки

Для забезпечення ефективного протипожежного захисту на об'єктах закладів освіти, збереження життя та здоров'я людей, створення сприятливих умов потрібно великі фінансові вкладення через значну зношеність обладнання, що утворилася через постійну відсутність коштів за загальним фондом на проведення робіт з підвищення вогнестійкості будівель та споруд, забезпечення їх засобами пожежогасіння, створення автоматизованих систем пожежної сигналізації та оповіщення людей, підтримання в працездатному стані систем пожежної автоматики, забезпечення належного функціонування та обслуговування пожежних гідрантів, пожежних водоймищ та водонапірних веж тощо.

Враховуючи аналіз стану пожежної безпеки закладів освіти за попередні роки місцевими органами виконавчої влади всіх рівнів, а також керівниками закладів вищої та фахової передвищої освіти, що належать до сфери управління МОН, у **2023 році** планувалось вжити заходів щодо покращення протипожежного захисту підконтрольних об'єктів закладів освіти, у тому числі передбачалось фінансування з державного та місцевих бюджетів на усунення порушень вимог пожежної безпеки та забезпечення заходів, що були запропоновані приписами територіальних органів ДСНС за результатами здійснення заходів державного нагляду (контролю) попередніх років, а також інформацій щодо протипожежного стану (захисту) об'єктів закладів освіти та відповідних рішень комісій з питань ТЕБ та НС.

Задля покриття потреби закладів вищої освіти державної форми власності, що належать до сфери управління МОН, на облаштування автоматизованих систем пожежної сигналізації та оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей за рахунок коштів державного бюджету у **2023 році** було виділено **15,390 млн. грн.**

Відповідно до статті 32 закону України «Про державний бюджет України на 2023 рік» встановлено, що у 2023 році залишки коштів за освітньою субвенцією з державного бюджету місцевим бюджетам, які утворилися на рахунках місцевих бюджетів на кінець 2022 року, як виняток з положень частини четвертої статті 103-2 Бюджетного кодексу України, перераховуються Державною казначейською службою України до спеціального фонду Державного бюджету України для Міністерства освіти і науки України з метою подальшого розподілу таких коштів за рішеннями Кабінету Міністрів України у визначеному ним порядку між місцевими бюджетами з урахуванням цільового призначення освітньої субвенції, а також на реалізацію заходів із забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти "Нова українська школа", видання, придбання, доставку підручників, посібників і навчально-методичної літератури для здобувачів повної загальної середньої освіти та педагогічних працівників, інших заходів у сфері освіти (з відкриттям у разі потреби нових бюджетних програм, включаючи трансферти місцевим бюджетам).

Станом на **1 січня 2024 року** загальний обсяг залишків за освітньою субвенцією на рахунках місцевих бюджетів складає **1 138,436 млн. грн.** за загальним фондом у попередньому бюджетному періоді.

Відповідно до пункту 3 Порядку та умов надання освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 № 6 (зі змінами), залишки коштів за освітньою субвенцією насамперед спрямовуються на здійснення заходів, пов'язаних із забезпеченням пожежної безпеки. Рішення щодо використання освітньої субвенції приймається відповідним місцевим органом виконавчої влади або окремою територіальною громадою.

При цьому треба зауважити, що в деяких місцевих бюджетах залишки коштів за освітньою субвенцією на початок 2024 року відсутні.

Передбачені видатки місцевих бюджетів та залишки коштів за освітньою субвенцією не дозволяють здійснити всі необхідні заходи щодо забезпечення пожежної та техногенної безпеки на належному рівні. Ситуація ускладнюється й зниженням надходжень до місцевих бюджетів через воєнні дії.

З початком широкомасштабного вторгнення російської федерації на територію України, враховуючи постійну загрозу нанесення ракетних та повітряних ударів у тому числі по об'єктах закладів освіти, органами державної та місцевої влади в основному видатки спрямовувались на будівництво та облаштування об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту.

Питання забезпечення безпеки закладів освіти, зокрема облаштування та будівництво об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту, забезпечення пожежної та техногенної безпеки закладів освіти в цілому є невід'ємною складовою процесу створення безпечного освітнього середовища.

З метою створення рівних, належних і безпечних умов здобуття освіти, організація безпечного освітнього середовища, зокрема в умовах військової агресії російської федерації проти України розпорядженням Кабінету Міністрів

України від 07 квітня 2023 року № 301-р було схвалено Концепцією безпеки закладів освіти (далі – Концепція).

Одним з основних завдань Концепції визначено **створення безпечної інфраструктури закладів освіти**, що може бути досягнуто у тому числі виконанням заходів забезпечення пожежної та техногенної безпеки закладів освіти. Виконавцями заходу визначено обласні, Київську міську військові (державні) адміністрації, ДСНС, засновники закладів освіти (за згодою), строк виконання – 2023 – 2025 роки.

Керівництвом МОН постійно наголошується на важливості забезпечення виконання відповідних норм та правил пожежної безпеки закладів освіти. Особливо зверталась увага на наявність вогнегасників, проведення заходів з перевірки електричних мереж та електроустаткування, безпечного використання генераторів, обладнання закладів освіти автоматичною протипожежною сигналізацією, спеціальну протипожежну обробку дерев'яних конструкцій.

На виконання доручень МОН керівниками закладів освіти продовжується робота щодо приведення об'єктів до належного протипожежного стану та усунення порушень капітального характеру. Основною проблемою, яка уповільнює реагування на усунення виявлених недоліків в організації пожежної та техногенної безпеки, є обмеженість фінансового ресурсу областей та закладів освіти на зазначені цілі.

4. Висновок та пропозиції

Пожежна та техногенна безпека на об'єктах закладів освіти, що належать до сфери управління МОН та місцевих органів виконавчої влади, знаходиться у неналежному стані. Основними причинами такого стану залишаються низький рівень організації роботи та контролю за виконанням завдань у сфері пожежної та техногенної безпеки керівниками місцевих органів виконавчої влади та закладів освіти, недофінансування заходів пожежної та техногенної безпеки, несправність устаткування.

З метою посилення пожежної та техногенної безпеки, попередження надзвичайних ситуацій на об'єктах закладів освіти, пропонується визначити невідкладні завдання керівникам органів управління освітою обласних, Київської міської військових (державних) адміністрацій, закладів освіти та установ, що належать до сфери управління МОН.

Наголосити на тому, що виконання завдань у сфері пожежної та техногенної безпеки залишається одним з першочергових завдань керівників всіх рівнів задля забезпечення прав учасників освітнього процесу на безпечні та нешкідливі умови навчання, утримання і праці.

Завідувач сектору мобілізаційної роботи,
цивільного захисту та безпеки життєдіяльності

 Андрій ЦИМБАЛ